

OBSAH

1	Mechanismus vzniku signálu v detektorech ionizujícího záření	20
1.1	Ionizační detektory	20
1.2	Polovodičové detektory	29
1.2.1	Germaniové detektory	34
1.2.2	Křemíkové detektory	35
1.2.3	Detektory driftované lithiem	37
1.2.4	Polohově citlivé detektory	38
1.2.5	CdTe/CZT detektory	42
1.3	Scintilační detektory	50
2	Signál a jeho zpracování	69
2.1	Signály a pulzy	69
2.2	Operační zesilovače a zpětná vazba	72
2.3	Lineární systémy pro zpracování signálu	73
2.4	Šumy a rušení	77
2.4.1	Typy šumů	79
2.4.2	Typy rušení	81
2.5	Přenos signálu	85
2.6	Logické obvody	88
3	Hlavní způsoby vyčítání signálu a provozní režimy detektorů	90
3.1	Proudový režim	92
3.2	Pulzní režim	95
3.3	Campbellův (MSV) mód	98
4	Přizpůsobovací obvody a napájení detektoru	101
4.1	Zdroj napětí	104
4.2	Předzesilovač	106
4.2.1	Proudově citlivý předzesilovač	108
4.2.2	Napětově citlivý předzesilovač	110
4.2.3	Nábojově citlivý předzesilovač	111
4.2.4	Předzesilovače (PZ) pro scintilační detektory	124
5	Zesilovač	128
5.1	Tvarování pulzu (signálu)	129
5.2	Vliv relativních časových konstant u CR-RC článku	130

5.3	Optimální tvar pulzu	132
5.4	Filtry vyšších stupňů	136
5.5	Další způsoby tvarování signálu	138
5.5.1	Bipolární tvarování pomocí CR-RC-CR obvodu (dvojitá derivace)	138
5.5.2	Tvarování zpožďovací linkou	139
5.5.3	Trapezoidální (lichoběžníkové) tvarování	143
5.5.4	Hradlovaný integrátor	144
5.5.5	Význam použití vícestupňových filtrů	148
5.5.6	Optimální časové tvarovací konstanty	149
5.6	Kompenzace pólu nulou (pole-zero)	151
5.7	Stabilizace základní hladiny	154
5.8	"Pile-up effect" a jeho korekce	157
6	Multikanálová analýza pulzů	163
6.1	Jednkanálový analyzátor	163
6.2	Mnohokanálový analyzátor – MCA	165
6.2.1	Obecné charakteristiky mnohokanálového analyzátoru	166
6.3	Analogově digitální převodník (ADC)	173
6.3.1	Wilkinsonův (Lineární) ADC	180
6.3.2	ADC s postupnou aproximací	182
6.3.3	Flash ADC	183
6.4	Paměť	185
6.5	Další pomocné funkce MCA	185
6.5.1	Měření časové periody	185
6.5.2	Multiscaling	185
6.5.3	Počítačové rozhraní	186
6.6	Multiparametrická analýza	186
6.6.1	Metody tvarové diskriminace signálu	188
6.7	Mrtvá doba ADC	205
6.8	Stabilizace spektra	207
7	Digitální zpracování signálu	212
7.1	Digitální filtr	216
7.1.1	Balistický deficit	216
7.1.2	Záchyt náboje	217
7.1.3	Filtr pro odstranění nízkofrekvenčního šumu	218

7.1.4	Filtr pro zvýšení propustnosti.....	220
7.1.5	Nulová mrtvá doba nebo bezztrátové počítání	222
8	Sestavení spektrometrické trasy a její optimalizace	223
9	Reference	230

V roce 1895 byl objeven paprsky X. Byl to také právě on, kdo v následujících letech úspěšně sledoval pohyb zářivých paprsků objevených v roce 1895, když je procházel paprsky X. Tento efekt se později stal základem principu metody detekce záření.

V roce 1895 publikoval pracovní charakteristiky ionizačních detektorů. Společně s Rutherfordem zjistil, že paprsky X ionizují molekuly vzduchu a pokud tato iontace nastane mezi dvěma opačně nabitými elektrodami, nachází v jejich iontaci, ale naopak dochází ke zřízení náboje na elektrodách, čímž lze měřit intenzitu záření. Rutherford spolu s Marie Curie a Sklodovskou později aplikovali tyto detekční metody obecně pro měření radiace, kterou definoval v roce 1896 H. Becquerel.

V roce 1899 zjistil J. Elster a nezávisle na něm i C.T.R. Wilson, že se záření na elektrodách ionizačních komor zřídí i bez toho, aniž by byl exponován zářením, z čehož vyvodil, že radioaktivita je přítomná všude na Zemi.

První ionizační komory měly jako sériový mezní pohyb vadu, tj. *free-air ionization chamber*. J. Thomson se dokonce nějaký čas věnoval také výzkumu kapalých ionizačních komor (*liquid ionization chambers*), nicméně vzhledem k řadě nepříznivých faktorů jako dlouhá doba sběru náboje a potřeba velmi vysokého pracovního napětí sponzorů s tímto směrem výzkumu ukončení tohoto výzkumu.

V roce 1908 pak Rutherford a Geiger představili první elektrický detektor Alfa částic a v roce 1913 představili detektor beta částic. Tyto detektory mohly pracovat v pulzním režimu a v první se používaly například ke stanovení pánovitosti radionuclidů v letech 1920, které v USA měly být radionuclidové látkami. Ve většině případů nicméně ionizační komory pracovaly v integračním režimu, kdy se buď sledoval pokles náboje (ambus potenciálu) pomocí tzv. elektroskopů, nebo kdy se měřil proud při složeném zachycení potenciálu na elektrodách. V tomto případě se počítala používaly tzv. elektronometry.